

Plan

Gullspångs kommun

Plan för Biblioteksverksamheten 2026-2029

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Datum och paragraf: 2025-09-25, §125

Gäller från: 2026-01-01

Dokumentansvarig: Bibliotekschef

Diarienummer: BUK 2025-140

**GULLSPÅNGS
KOMMUN**

Innehåll

Syftet med biblioteksplanen	3
Uppdraget	3
Skolbibliotek	4
Lokala uppdrag	4
Förutsättningarna för biblioteken i Gullspångs kommun.....	5
Styrning och organisation.....	5
Verksamhetens omfattning.....	5
Samarbetspartners på nationell och regional nivå.....	6
Bibliotek Mellansjö	6
Demokrati.....	7
Folkbildning	7
Läsfrämjande	7
Utveckling	8
Insatser för måluppfyllelse vid Gullspångs Bibliotek	8
Läsfrämjande	8
Ökad tillgänglighet	9
Demokratifrämjande insatser	9
Främjande av ett levande centrum	10
Utvecklingsinsatser vid biblioteksflytt:.....	10
Uppföljning	11
Källor.....	11

Syftet med biblioteksplanen

I bibliotekslagen står att kommuner och landsting ska anta planer för sin biblioteksverksamhet. Biblioteksplanen är ett dokument som skapar struktur för bibliotekens arbete. Planen är också en konkretisering av folk- och skolbibliotekens uppdrag och verksamhet. Den ger politiker och medborgare insyn och förståelse och öppnar upp för diskussioner och idéer om biblioteken. Planen beskriver hur folkbiblioteket inriktar sitt arbete för att leva upp till bibliotekslagen och till lokala målsättningar.

Gullspångs kommunbibliotek har ett nära samarbete med sju andra kommunbibliotek i Skaraborg. En del av planen är därför framtagen tillsammans med samarbetsbiblioteken och beskriver gemensam inriktning och gemensamma förutsättningar.

Kompletterande planer för skolbiblioteken för att tillse att verksamheten når upp till lagkraven tas fram av rektorer på respektive skolenhet separat.

Uppdraget

Bibliotekens verksamhet regleras i bibliotekslagen. Här slås det fast att varje kommun ska ha ett folkbibliotek och att också varje skola ska ha ett skolbibliotek enligt nu gällande skollag. (SFS 2013:801).

Både skol- och folkbibliotek är så kallade allmänna bibliotek. Enligt lagen ska allmänna bibliotek:

- Verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.
- Främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.
- Samverka med andra bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet i syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser.
- Vara tillgängliga för alla. Prioriterade grupper för biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet är personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Folkbibliotekens uppdrag är bredare än skolbibliotekens. Om folkbiblioteken står det i bibliotekslagen att de ska:

- Ge allmänheten tillgång till litteratur avgiftsfritt under en viss tid.
- Ge allmänheten tillgång till litteratur oavsett publiceringsform.
- Ha ett utbud som präglas av allsidighet och kvalitet.
- Särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.
- Verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.
- Ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Skolbibliotek

Enligt 2 kap. 24 § skollagen (2010:800) ”ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten”.

- Med skolbibliotek avses en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.
- Ett skolbibliotek skall främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet och varje huvudman ska i en biblioteksplan precisera hur ändamålet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås. 17 § bibliotekslagen (2013:801).
- Skolbiblioteken ska vara bemannade i sådan utsträckning att ändamålen med skolbibliotek uppnås, för skolbiblioteksverksamheten skall strävan vara att anställa personal som i första hand har en examen från en högskoleutbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand en examen från en annan relevant högskoleutbildning.
- Om huvudmannen avser att med tillämpning att tillhandahålla skolbiblioteksverksamheten för en skolenhet på en annan plats än på den egna skolenheten ska även detta och de särskilda skälen anges i biblioteksplanen.

Lokala uppdrag

Bibliotekens verksamhet påverkas också av lokala förutsättningar och av politiska beslut i Gullspångs kommun. Kommunens vision för 2035 innefattar bland annat attraktiva mötesplatser och levande centrum också en stark samverkan mellan föreningar, organisationer och kommunen.

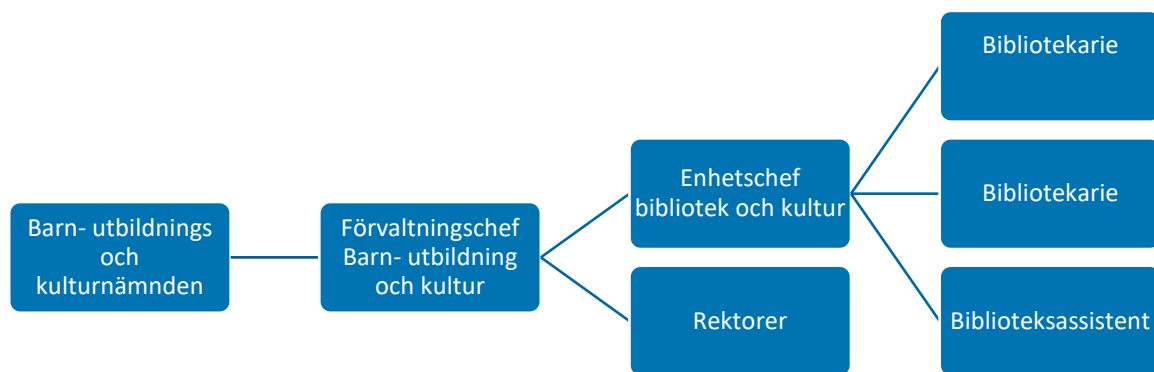
I led med detta har en central lokal förvärvat i Gullspångs centrum och det är uttalat att i denna byggnad tänker man sig biblioteksverksamheten. Inom planperioden blir därför dessa delar av visionen 2035 ytterst central i bibliotekets utvecklingsarbete.

- Att utveckla mötesplatser för alla åldrar för att dela upplevelser med varandra
- Att bidra till ett levande centrum

Förutsättningarna för biblioteken i Gullspångs kommun

Styrning och organisation

För folkbibliotek ansvarar kommunerna och för skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800, SFS 2010:800) i Gullspångs kommun finns en skol- och kulturchef som har det övergripande ansvaret över verksamheterna vid skolor och på kommunbiblioteket. Ansvarig nämnd är Barn- utbildnings- och kulturnämnden. Under skol- och kulturchefen finns rektorer och en Enhetschef för kulturområdet.

Enhetschef bibliotek och kultur har ansvar för budget, verksamhet och personal vid kommunbiblioteken. Ytterst ansvariga för skolbiblioteken vid kommunens skolor är skolans rektorer. Verksamheten vid skolbiblioteken leds dock av enhetschef bibliotek och kultur. Bibliotekarierna delar sina tjänster mellan skol- och folkbibliotek. Enhetschefen har utöver ansvaret för folkbiblioteken också ansvarsområden som rör den allmänna kulturverksamheten i Gullspångs kommun samt fritidsgårdarna.

Bibliotekslagen och politiska beslut i Gullspångs kommun skapar ramarna för bibliotekens verksamhet.

Biblioteksplanen förhåller sig även till Gullspångs kommuns Barn och ungdomskulturplan. Planen är en kulturgaranti för barn- och unga och specificerar vilka åldrar som skall ta del av olika kulturaktiviteter, exempelvis olika läsfrämjande insatser från kommunbiblioteket.

Verksamhetens omfattning

I Gullspångs kommun finns två folkbibliotek. Ett bibliotek i Hova och ett i Gullspång. Biblioteket i Hova är meröppet sedan 2023 men har också bemannade öppettider. Planer finns för att i samband med flytt göra också Gullspångs bibliotek meröppet.

Utöver detta finns det skolbibliotek. Ett bibliotek för åldrarna F-6 på Regnbågsskolan och ett bibliotek för åldrarna F-9 på Gullstensskolan. Bibliotekarierna i kommunen har delar av sina tjänster på skolbiblioteken.

Gullspångs kommun är inte huvudman för någon gymnasieskola och därför finns heller inget gymnasiebibliotek i kommunen.

Samarbetspartners på nationell och regional nivå

Sverige har en lång tradition av bibliotekssamarbete, med ett välutvecklat fjärrlånesystem och specialbibliotek som Internationella biblioteket och Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), som tillhandahåller anpassade medier för låntagare med läsnedsättning. Gullspångs kommunbibliotek har sedan 2012 varit en del av det nationella Librissamarbetet, där universitets-, högskole- och folkbibliotek delar katalog och gör sina samlingar tillgängliga för varandra, vilket ger låntagarna ökad tillgång till medier.

Regionbiblioteken har enligt bibliotekslagen i uppdrag att stödja folkbiblioteken genom att främja samarbete, utveckling och kompetensutveckling. Regionbibliotek Västra Götaland, erbjuder folkbiblioteken i regionen rådgivning, fortbildnings- och utvecklingsinsatser. I biblioteksplanen för 2024–2027 lyfts sex strategiska utvecklingsområden: vidgat deltagande, konstnärligt skapande, samverkan, digitalisering, internationalisering och läsfrämjande.

Bibliotek Mellansjö

Bibliotek Mellansjö är en avtalsstyrd samverkan mellan biblioteken i Gullspång, Hjo, Karlsborg, Mariestad, Skövde, Tibro, Tidaholm och Töreboda. Samverkan regleras genom avtal med Skövde kommun som värdkommun och finansiering av det gemensamma sker via en fördelningsnyckel.

Syftet med samverkan är främst att utveckla biblioteksverksamheterna på ett resurseffektivt sätt för att möta dagens och morgondagens behov och åstadkomma en bättre biblioteksservice för låntagare och användare.

Grunden i samarbetet är bibliotekssystemet Koha, en öppen källkods-lösning, fritt tillgängligt och leverantörsoberoende. Mediakatalog och låntagarregister, viss personal, regelverk och ett antal digitala resurser är gemensamma för de åtta Mellansjö-biblioteken. Kommuninvånare vid Mellansjö-biblioteken har genom sitt bibliotekskort tillgång till det samlade medieutbudet och kan låna och lämna tillbaka media på valfritt Mellansjö-bibliotek. Detta möjliggörs av en gemensam transportorganisation. Bibliotek Mellansjö arbetar idag efter en gemensam medieplan men varje bibliotek har sin egen mediebudget. Medieplanen ger bredd och spets i bibliotekens bestånd och samverkan utvecklas löpande på en rad andra områden.

Mellansjö-biblioteken ingår i det nationella Librissamarbetet där universitets-, högskole- och folkbibliotek delar katalog och gör sina samlingar tillgängliga för varandra.

Samverkan inom Bibliotek Mellansjö ska präglas av öppenhet och viljan att dela kunskaper, kompetens och resurser över kommungränserna. Bibliotek Mellansjö arbetar i enlighet med bibliotekslagen med fokus på demokrati, folkbildning och läsfrämjande.

Bibliotek Mellansjö söker aktivt och arbetar så långt möjligt med open source-lösningar och värnar delningskultur.

Koha är ett gemensamt biblioteksdatasystem i linje med de nationella målen för biblioteksväsendet i Sverige. Målen betonar digital tillgänglighet, delad kultur och samverkan över kommungränser. Regeringens nationella biblioteksstrategi lyfter fram vikten av att använda digital teknik för att stärka tillgång till jämlik information och kultur.

Medborgar-PC är en öppen källkodslösning för säker och central hantering av publika datorer.

Bibliotek Mellansjö arbetar löpande med digital utveckling och är därför del i kommunernas digitaliseringsarbete. Strategiskt viktigt är också att kommunernas It-avdelningar knyts tätare till biblioteksverksamheten. Folkbiblioteken driver digital utveckling med medborgarnytta som mål - it-avdelningarna ska vara stödresurs.

Demokrati

Genom att erbjuda tillgängliga, inkluderande och öppna mötesplatser för alla invånare, oavsett bakgrund eller ålder, bidrar biblioteken till ökad kunskap, fri åsiktsbildning och jämlik tillgång till information. Likvärdighet mellan kommunernas biblioteksservice stärks genom arbetsgrupper som arbetar med frågor inom HBTQI+, mångspråk, barnrätt med mera. Genom samarbetet har Bibliotek Mellansjö ett brett och varierat utbud av medier, aktiviteter och tjänster som stärker den demokratiska infrastrukturen och stödjer en hållbar samhällsutveckling.

Folkbildning

Bibliotek Mellansjö arbetar brett med folkbildning. Huvudfokus för det gemensamma arbetet är digital folkbildning. Gemensamma insatser görs för att öka kunskapen om digitala verktyg och hur de kan användas för lärande, delaktighet och medskapande i kulturlivet.

Biblioteken fungerar som kunskapsnav för digital kompetensutveckling. Mellansjöbiblioteken samarbetar också för att hantera det digitala utanförskapet.

En del av lösningen är Digidelcenter, en stabil infrastruktur för digital handledning i de åtta kommunerna. Arbetet organiseras på olika sätt, men medarbetarna samverkar i ett nätverk med fokus på utveckling och genom att exempelvis utforska möjligheter och begränsningar med AI och genom en löpande omvärldspaning förstå och tolka ett nytt medielandskap.

Arbetet med Digidelcenter stärker digital kompetens, gör medborgarna digitalt tryggare och förbättrar arbetsmiljön internt.

Läsfrämjande

Biblioteken i Mellansjö samarbetar kring det läsfrämjande uppdraget. Ett arbetssätt som fått särskilt utrymme är läsfrämjandemetoden Shared Reading där många medarbetare utbildats till läsledare enligt det certifierade Liverpoolkonceptet. Ett nätverk finns, metoden är etablerad och kan användas i alla typer av grupper och åldrar och främjar läslust och social gemenskap.

Utveckling

Framåt strävar samarbetet efter att utveckla en mer omfattande gemensam webbplats där OPAC (Online Public Access Catalogue) integreras för att erbjuda en mer enhetlig användarupplevelse. Målsättningen är att samla information och införa funktioner som idag saknas.

En Mellansjö-gemensam rutin för biblioteksmedarbetarnas kompetensutveckling ska implementeras inklusive metoder för kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte.

Bibliotek Mellansjö vill under planperioden stärka dialogen med förtroendevalda om bibliotekens uppdrag och potential ur ett skaraborgsperspektiv.

Bibliotek Mellansjö ser att Skaraborgs alla femton kommunbibliotek tillsammans kan växa som kulturella och sociala noder med effektivare användning av resurser, kompetenser och lokala specialiseringar kring till exempel lokala samlingar eller mångspråksresurser.

Bibliotek Mellansjö strävar efter att utveckla ett samarbete med högskolan i Skövdes bibliotek kring spetskompetens inom forskning och avancerad informationssökning med tillgång till högskolans resurser vilket främjar livslångt lärande för medborgarna.

Uppföljning av Bibliotek Mellansjös styrgrupp efter halva planperioden

Insatser för måluppfyllelse vid Gullspångs Bibliotek

Biblioteksplanens första del beskriver de långsiktiga målen och förutsättningarna för kommunens samtliga bibliotek. Det redogjorde också för de gemensamma insatserna inom Biblioteksarbetet Mellansjö. De följande avsnitten fokuserar specifikt på väg mot måluppfyllelse för folkbiblioteket i Gullspång. Åtgärderna och inriktningen för måluppfyllelse beskrivs under ett antal tematiska rubriker.

Läsfrämjande

Intresset för läsning grundläggs tidigt, och ett "läsande hem" gynnar språkutvecklingen. Därför riktar sig det läsfrämjande arbetet för de minsta barnen både till dem och deras vuxna, som har en avgörande roll.

Biblioteket stödjer vuxna med information och argument om läsningens betydelse, medan barnen möts av lustfyllda aktiviteter, inspirerande miljöer och engagerande böcker. Arbetet sker i fleråriga samarbeten med BVC, Familjecentralen och förskolorna.

Andra läsfrämjande insatser är bibliotekets programverksamhet och utåtriktade insatser för att synliggöra bibliotekets roll och inspirera kommuninvånarna till läsning.

Insatser:

- Skolklasser bjuds in till kommunbiblioteket
- Aktiviteter för barn och unga vid biblioteket erbjuds i kommunens lovprogram
- Aktiviteter för de minsta och deras familjer erbjuds och marknadsförs bland annat genom förskolor

- Ett årligt litterärt pris för unga skrivare. Bengtsdotterstipendiet
- Samarbeten med BVC, familjecentralen, samt förskolor för att nå ut till vuxna runt barnen
- Språkpåsar på förskolorna
- Bokgåvor till kommunens barn vid åldrarna ett, tre, fem och sex år.
- Bokcirklar för vuxna
- Programaktiviteter t. ex. författarbesök
- Marknadsföring

Ökad tillgänglighet

Enligt bibliotekslagen ska biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt vissa prioriterade grupper, såsom personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och de med ett annat modersmål än svenska. För att nå dessa grupper samarbetar biblioteket i viss grad med kommunens äldreboenden. Även vuxenutbildningen och Daglig verksamhet kan vid tillfällen vara samarbetspartner.

Arbetet kräver ofta ett uppsökande förhållningssätt och en aktiv anpassning av verksamheten. För att möta behoven hos de prioriterade grupperna behöver bibliotekspersonalen kontinuerligt kompetensutveckla sig och fördjupa sin kunskap inte minst om biblioteksmedier för målgrupperna.

Insatser:

- Talböcker
- Talboken kommer
- Läsplattor för hemlån (förstorar texten)
- Storstilsböcker
- Lättläst
- Böcker på andra språk än svenska
- Registrera användare för egen nedladdning av talböcker i e-tjänsten Legimus
- Boklådor till Amnegården

Demokratifrämjande insatser

Bibliotekslagen slår fast att folkbiblioteken ska främja informationsfrihet och fri åsiktsbildning genom att ge alla tillgång till kunskap och kultur. Detta styr bibliotekets dagliga arbete, där inköp, fjärrlån, katalogisering och möten med låntagare syftar till att göra landets biblioteksresurser tillgängliga för alla.

I en tid där en enda sökning kan ge tusentals träffar blir det svårare för kommuninvånaren att hitta det som är relevant. Bibliotekets personal är utbildad i att förfina sökningar, värdera källor och vägleda låntagare i en alltmer komplex informationsmiljö. Men för att denna service ska komma invånarna till del krävs mer än bara kompetens – det krävs god tillgänglighet, både genom generösa öppettider och ett bemötande som gör biblioteket till en självklar plats att vända sig till för kunskap och vägledning.

Av den anledningen kan ett meröppet bibliotek aldrig vara ett likvärdigt alternativ till en bemannad biblioteksservice. Den fysiska tillgången till bibliotekslokalen kompletterar men ersätter inte den vägledning och expertis som utbildad personal erbjuder. För att biblioteket ska kunna fullgöra sitt uppdrag krävs därför en balans mellan tillgänglighet och kvalitet i servicen.

Samtidigt finns utmaningar. Bilden av biblioteket som enbart ett bokrum riskerar att skymma dess bredare demokratiska uppdrag och det är lätt att tänka att det är bibliotekets öppettider och publika tillfällen som är den prioriterade verksamheten, samtidigt som informationssökning och fortbildning under så kallad "inre tid" bakom kulisserna är nog så viktiga beståndsdelar i kvaliteten hos folkbibliotek. Det är också viktigt att personal med adekvat kompetens knyts till och behålls på biblioteket samt att personalens kompetens uppdateras.

För att möta framtidens behov krävs en flexibel organisation där personalen ges möjlighet att utvecklas och anpassa verksamheten.

Insatser:

- Tid för informationssökning och fortbildning avsätts
- Biblioteksutbildning alternativt högskoleutbildning eftersöks vid nyrekrytering
- Biblioteken i Gullspång och Hova har en blandning av bemannat och obemannat öppethållande som ger en god tillgänglighet
- Biblioteket och dess tjänster marknadsförs

Främjande av ett levande centrum

Gullspångs kommun har två centralorter: Hova och Gullspång. Biblioteket i Hova är centralt beläget vid kommunhuset och Briq Hotell.

I Gullspång planeras en flytt av biblioteket till den nyförvärvade byggnaden som har arbetsnamnet Guldkronan. Den nya placeringen, intill mataffären och ett stort torg, ger biblioteket ett mer tillgängligt och synligt läge. Detta skapar möjligheter att nå nya besökare, stärka bibliotekets roll som mötesplats och bidra till kommunens vision om ett levande centrum. Ett centralt beläget bibliotek kan också göra tröskeln lägre för dem som annars inte söker sig till biblioteket och underlätta spontana besök i vardagen.

Utvecklingsinsatser vid biblioteksflytt:

- Skapa inbjudande och flexibla lokaler med sociala ytor och plats för kulturopplevelser såsom utställningar, författarbesök och föreläsningar.
- Arbeta för ett meröppet bibliotek i Gullspång, vilket skulle ge invånarna större tillgång till bibliotekets resurser även utanför bemannade öppettider.
- Etablera samarbeten med föreningsliv, näringsliv och andra samhällsaktörer för att stärka bibliotekets funktion som en levande mötesplats.
- Skapa en inspirerande barn- och ungdomsavdelning med kreativa läsmiljöer, interaktiva inslag och aktiviteter som främjar läsning och berättande.
- Utveckla biblioteket som ett utflyktsmål för barnfamiljer genom exempelvis tematiserade lekmiljöer, sagostunder och familjeaktiviteter.

Genom dessa insatser kan biblioteket i Gullspång bli en dynamisk och inkluderande plats som stärker både gemenskap och kunskap i kommunen.

Uppföljning

Uppföljning av de strategiska målen sker årligen när verksamhetschefen för kultur rapporterar till Barn-, utbildnings- och kulturnämnden. Inför revideringen av biblioteksplanen genomförs en mer omfattande genomgång som underlag för den nya planen.

Barn-, utbildnings- och kulturnämnden samt verksamhetschefen för kultur ansvarar för uppföljningen

Källor

Gullspånga kommun. (u.å.). *Vision 2035*. Hämtad 13 februari 2025 från <https://gullspang.se/kommun-och-politik/vision-2035/vision-2035>

Regeringen. (2023, 12 juni). *Regeringens strategi för ett starkt biblioteksväsen*. Hämtad från <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/06/regeringens-strategi-for-ett-starkt-biblioteksvasende/>

Riksdagen. (2010). *Skollag (2010:800)*. Hämtad från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Riksdagen. (2013). *Bibliotekslag (2013:801)*. Hämtad från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801